

ΗΠΕΙΡΟΤΙΚΑ

ΧΡΟΝΙΚΑ

ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ ΞΥΓΓΡΑΜΜΑ
ΙΔΡΥΘΕΝ ΚΑΙ ΕΚΔΙΔΟΜΕΝΟΝ
ΠΡΟΝΟΙΑ, ΤΟΥ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΟΥ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ
ΞΠΥΡΙΔΩΝΟΣ ΒΛΑΧΟΥ



ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ, ΔΕ ΤΩΝ ΗΠΕΙΡΟΤΩΝ
ΠΕΡΙΚΛΕΟΥΣ ΒΙΖΟΥΚΙΔΟΥ
ΕΝ ΒΕΡΟΛΙΝΩ,
ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΑΝΑΓΝΟΣΤΟΠΟΥΛΟΥ
ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ
ΑΛΚΙΒΙΑΔΟΥ ΚΟΝΤΟΠΑΝΟΥ
ΕΝ ΙΩΑΝΝΙΝΟΙΣ



ΕΝ ΙΩΑΝΝΙΝΟΙΣ
ΕΝ ΤΗ ΙΕΡΑ, ΜΗΤΡΟΠΟΛΕΙ

ΕΤΟΣ ΤΕΤΑΡΤΟΝ
1929

Ε.Υ.Α.Τ.Τ. Κ.Τ.Π.
ΙΩΑΝΝΙΝΑ 2008

ΝΕΟΣ ΚΟΥΒΑΡΑΣ

ΗΤΟΙ

ΧΡΟΝΙΚΑ ΣΗΜΕΙΩΜΑΤΑ ΑΝΑΦΕΡΟΜΕΝΑ ΕΙΣ ΤΗΝ ΠΟΛΙΝ ΙΔΙΑ
ΤΩΝ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ, ΕΙΣ ΜΟΝΑΣ ΑΥΤΗΣ ΚΑΙ ΤΑΣ ΕΠΑΡΧΙΑΣ ΑΥΤΗΣ

ΥΠΟ

ΑΘΗΝΑΓΟΡΑ

Μητροπολίτου Παραμυθίας και Πάργης.

*Τῇ ἱερᾷ οἰκῇ τῶν ἐξ Ἑπείρου
καταγομένων προγόνων ἡμῶν.*

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Ὁ ἐπιχειρῶν νὰ γράψῃ τὴν ἱστορίαν τῶν Ἰωαννίνων ἀπ' ἀρχῆς μέχρι πρὸ ἐνὸς ἔτι αἰῶνος ἀνὰ πᾶσαν στιγμὴν ἀναγκάζεται νὰ καταθέτῃ τὸν κάλαμον ἐλλείψει βοηθημάτων. Σκότιος ψηλαφητὸν καλύπτει τὸν ἱστορικὸν ὀρίζοντα τῆς πολυῦμνῆτου πόλεως. Ποῦ καὶ ποῦ ἐλάχιστοι μόνον ἀναλαμπαί, ὡς τὸ χρονικὸν τοῦ Πρόκλου, ῥίπτουσι πρὸς καιρὸν ἀμυδρὸν φῶς ἐπὶ τοῦ ἱστορικοῦ ἐρέθους, ὅπερ μετ' ὀλίγον ἐπανέρχεται καὶ πάλιν σκοτεινότερον. Πρῶτος ἐκ πάντων τῶν λογίων Ἑπειρωτῶν ὁ Ἀραβαντινὸς ἐφιλοτιμήθη νὰ ῥίψῃ φῶς εἰς τὴν ἱστορικὴν ταύτην σκοτίαν διὰ τῆς χρονογραφίας αὐτοῦ· ἡ προσπάθειά του εὐγενῆς, ἀλλὰ καὶ λίαν δυσχερῆς· ἐν πολλοῖς ἐπέτυχεν, ἀλλ' ἐν πλείστοις ἠστόχησε περιπεσῶν εἰς πλείστας ὄσας ἀνακριθείας· ἀτυχῶς ὁ Ἀραβαντινὸς εἰς οὐδεμίαν πηγὴν, ἐξ ἧς ἦντλησε, ἔκρινε καλὸν νὰ παραπέμψῃ τοὺς ἀναγνώστας, ὡς δὲ πειθόμεθα ἐκ πολλῶν ἡμῶν παρατηρήσεων αἱ πηγαὶ δὲν ἦσαν πάντοτε διαυγεῖς· εἶναι ὅθεν ἀνάγκη νὰ μελετηθῶσιν ἐπιμελῶς καὶ ἐξηκριβωμένως πᾶσαι ἐκεῖναι αἱ ἄγνωστοι τέως ἀλλὰ πολύτιμοι ἱστορικαὶ πηγαὶ τοῦ τόπου μας τοῦτέστιν αἱ διάφοροι ἐπιγραφαί, ἐπιστολαί, «ἐνθυμήσεις» καὶ «ἐνδείξεις» καὶ «σημειώσεις», τὰς ὁποίας ἀπὸ αἰώνων ἠγούμενοι καὶ μοναχοὶ ὀλιγογράμματοι μὲν πεφωτισμένοι ὅμως ἀπεθησαύρισαν εἰς τὰ διάφορα λειτουργικὰ τῶν μονῶν καὶ ἐκκλησιῶν βιβλία, ἐπιτελοῦντες οὕτως ἀσυνειδήτως ἔργον ἱστορικῶν χρονογράφων.

Δὲν ἤρκεσθημεν ἐν τούτοις νὰ παραθέσωμεν ἀπλῶς πάσας ταύτας τὰς ὄντως πολυτίμους ἐνθυμήσεις καὶ λοιπὰς μαρτυρίας, ἀλλ' ἐκρίναμεν σκόπιμον νὰ συνοδεύσωμεν αὐτὰς καὶ διὰ ἡμετέρων σημειώσεων ἐπεξηγηματικῶν καὶ συμπληρωματικῶν, ποῦ μὲν συνιόμων καὶ ἀπερίττων, ποῦ

δὲ ἐκτεταμένων ἐν τοῖς σπουδαιότεροις ζητήμασιν, ὅπως ἐπὶ τῇ βάσει πάντοτε τῶν πηγῶν καθορίσωμεν τὴν πραγματικὴν θέσιν ἐνὸς ἐκάστου γεγονότος καὶ δώσωμεν οὕτως ἀφορμὴν ἄλλοις ν' ἀποβῶσι σοφώτεροι ἐρευνηταὶ τῆς πατρῴας ἱστορίας.

Η ΜΟΝΗ ΤΩΝ ΦΙΛΑΝΘΡΩΠΙΝΩΝ

«Ἀνεκαινίσθη ὁ Θεῖος οὗτος καὶ πάνσεμπος ναὸς τοῦ ἐν ἁγίοις π(α)τρ(ὸ)ς ἡμῶν Νικολάου Ἀρχιεπισκόπου Μύρων τῆς Λικίας τοῦ Θαυματουργοῦ διὰ σινδρομῆς τε παρὰ τοῦ τιμιωτάτου ἱερέως κυρῶ Μιχαήλ καὶ Οἰκονόμου τῆς ἁγιωτάτης Μητροπόλεως Ἰωαννίνων τοῦ Φιλανθρωπικοῦ ΣΩ (6800=1292 μ.Χ.) ἔτι δὲ μετὰ παρέλευσιν χρόνων :: CM :: Ἀνεκαινίσθη τὸ δεύτερον πάλιν οὗτος ὁ Θεῖος) Ναὸς διὰ τε θύλων τὸν ὄροφον καὶ ἀνηστορήθη διὰ σινδρομῆς κόπου τε καὶ ἐξόδου ὑπὸ τοῦ ἐν ἱερομονάχοις κυρῶ Ἰωάσαφ τοῦ Φιλανθρωπικοῦ καὶ τῶν αὐτοῦ Φοιτητῶν ἐπὶ ἔτει ΖωΝ Ἰνδ. α' (7050=1542)»¹.

«† Ἀνηγέρθησαν οἱ τρεῖς οὗτοι εἰξεαρτικοὶ ἐκ βάθρων διὰ τε θύλων καὶ ἀνηστορήθησαν ὑπὸ τοῦ ἐν ἱερομονάχοις κυρῶ Ἰωάσαφ τοῦ Φιλανθρωπικοῦ καὶ τῶν αὐτοῦ Φοιτητῶν ἐπὶ ἔτει ΖφΞΗ»² (7068=1560).

Ἡ πρώτη ἐπιγραφή εἶναι ἡ ἀρχαιότερα ὄλων τῶν ἐπιγραφῶν τὰς ὁποίας ἠδυνήθημεν νὰ εὑρωμεν καὶ εἶναι μὲν ἀληθὲς ὅτι καὶ αὕτη ἐγράφη πολὺ μεταγενεστέρως τὸ 1542, ἀλλ' ὡς ὀρθῶς παρατηρεῖ ὁ εἰδικὴν πραγματείαν δημοσιεύσας περὶ τοῦ ναοῦ τούτου Α. Συγγόπουλος, ἔφορος Βυζαντινῶν ἀρχαιοτήτων, ὁ συντάξας τὴν ἐπιγραφὴν ταύτην κατὰ τὸ 1542 Ἰωάσαφ Φιλανθρωπινὸς πολὺ πιθανὸν θὰ εἶχεν ὑπ' ὄψιν τοῦ παλαιότεραν ἐκεῖ ὑπάρχουσαν ἐπιγραφὴν³.

Ἐκ τῆς ἐπιγραφῆς ταύτης δείκνυται ὅτι ὁ ἐν τῇ Νήσῳ τῶν Ἰωαννίνων Ναὸς τοῦ Ἁγίου Νικολάου τοῦ Σπανοῦ καὶ ἡ Μονὴ ἐκτίσθη ὑπὸ τοῦ Οἰκονόμου τῶν Ἰωαννίνων Μιχαήλ τοῦ Φιλανθρωπικοῦ. Ὁ Μιχαήλ οὗτος, κατὰ ἄλλην ἐπιγραφὴν κατὰ τὴν Β. πλευρὰν τοῦ Νάρθηκος ἐντὸς ἀβαθοῦς κόγχης, ὅπου εὐρίσκονται αἱ προσωπογραφίαι πέντε ἐκ τῶν ἱδρυτῶν τῆς Μονῆς τῶν Φιλανθρωπινῶν, ἦτο Μέγας Οἰκονόμος καὶ ὑποψήφιος τῆς Μητροπόλεως Ἰωαννίνων.

Ὁ ἀείμνηστος Ματθαῖος Παρανίκας εἰς τὸ πολύτιμον ἔργον του «Σχεδιάσμα περὶ τῆς ἐν τῷ Ἑλληνικῷ Ἔθνει καταστάσεως τῶν γραμ-

¹) Ἐπιγραφή ὑπεράνω τῆς θύρας τοῦ κυρίως ναοῦ τοῦ Ἁγίου Νικολάου τοῦ Σπανοῦ.

²) Ἐπιγραφή ὑπεράνω τῆς νοτίας θύρας τοῦ Νάρθηκος.

³) «Ἡπειρωτικά Χρονικά» ἔτος πρῶτον, τεῦχος δεύτερον σελ. 133.

μάτων μετὰ τὴν Ἄλωσιν» λέγει ὅτι «ἐν τῇ κατὰ τὴν Νῆσον τῶν Ἰωαννίνων Μονῇ τοῦ Σπανοῦ ἀπὸ τοῦ 1282 (ἀντὶ 1292) Μιχαὴλ ὁ Φιλανθρωπινὸς Οἰκονόμος συνέστησε Σχολήν, (Φροντιστήριον) διευθυνόμενον ὑπὸ τῆς ἐκλάμπρου γενεᾶς τῶν Φιλανθρωπινῶν, οἵτινες ἐχρημάτισαν κτίτορες καὶ προνομιούχοι κατὰ σειρὰν ἡγούμενοι τῆς Μονῆς ταύτης καὶ διδάσκαλοι συγχρόνως¹.

Περὶ τῆς λαμπρᾶς Βυζαντινῆς οἰκογενείας τῶν Φιλανθρωπινῶν δημοσιεύομεν ἰδιαιτέραν μελέτην ἐν τῇ Ἐπετηρίδι τῶν Βυζαντινῶν Σπουδῶν τοῦ προσεχοῦς ἔτους. Τῆς οἰκογενείας ταύτης τῶν Φιλανθρωπινῶν εὐκλεῆς κλάδος εἶνε ὃ ἐν Ἰωαννίνοις ἀποκατασταθεὶς μετὰ τὴν ἄλωσιν πιθανῶς τῆς Κωνσταντινουπόλεως ὑπὸ τῶν Λατίνων, ἀντιπροσώπους τοῦ ὁποῦ γινώσκουμεν οὐ μόνον κληρικούς ἀλλὰ καὶ λαϊκούς, ὡς τὸν Γεώργιον καὶ Μανουὴλ τοὺς Φιλανθρωπινούς, διατελέσαντας Πρωτοασκηρίτας τοῦ Τυράννου τῶν Ἰωαννίνων Θωμᾶ τοῦ Πρεαλίμπου, ὑπὸ τοῦ ὁποῦ ὁ Μανουὴλ κατεδιώχθη ἀπηνῶς καὶ ἐβλήθη εἰς τὰ δεσμὰ ἐκ τῶν ὁποῦ ἀπηλλάγη διὰ τὸ εὔρη τὸν διὰ δηλητηρίου θάνατον.

Περὶ τῆς Μονῆς τῶν Φιλανθρωπινῶν καὶ τῶν ὠραίων εἰκόνων αὐτῆς ἔγραψεν, ἐκτὸς τοῦ κ. Ξυγγοπούλου, ὁ Δ. Εὐαγγελίδης ἔφορος καὶ αὐτὸς τῶν Ἀρχαιοτήτων, ὁ Ἀδαμάντιος Ἀδαμαντίου Βυζαντινολόγος καὶ ὁ ἔφορος τῶν Ἀρχαιοτήτων Ἀλέξανδρος Φιλαδελφούς².

Περὶ τοῦ πρώτου κτήτορος τῆς Μονῆς ἐγράφησαν ἱκανὰ ἐν τῇ μελέτῃ ἡμῶν περὶ τῆς ἐκκλησίας τῶν Ἰωαννίνων³), περὶ δὲ τοῦ τελευταίου Ἰωάσαφ ἐκτὸς τῶν ἤδη γνωστῶν μαθαίνομεν εἰσέτι ὅτι ἀπὸ τοῦ 1576 μέχρι τοῦ 1579 διετέλει ἑφημέριος τοῦ Ἁγίου Γεωργίου τῆς ἐν Βενετίᾳ Ὀρθοδόξου Κοινότητος τῶν Γραικῶν⁴) καὶ ὅτι τὸ ἔτος 1581 κατέθετο ἐν τῷ νομισματοκοπέῳ τῆς Ἐνετίας ὑπὲρ τῆς Μονῆς αὐτοῦ καὶ τοῦ ἐν αὐτῇ ὑπάρχοντος Φροντιστηρίου ἐπάξιον κληροδότημα⁵), καὶ ὅτι

¹) Ὁ Μ. Παρανίκας παραπέμπει εἰς τὴν 275 σελίδα τοῦ Β' τόμου τῆς χρονολογίας τῆς Ἠπειροῦ τοῦ Π. Ἀραβαντινοῦ παραβλητέον καὶ τὰ ἐν σελίδι 221 τῆς αὐτῆς χρονολογίας, ὅπου ὀρθῶς ὡς ἔτος συστάσεως τίθεται τὸ 1292 καὶ ὄχι τὸ 1282 ὡς γράφει ὁ Παρανίκας. Καὶ ὁ Λαμπρίδης δέχεται οὐχὶ ὀρθῶς τὸ 1282 (Περὶ τῶν ἐν Ἠπειρῷ Ἀγαθοεργημάτων σελ. 47, 79 καὶ ἀλλαχοῦ). Ἐπίσης καὶ ὁ Γεώργιος καὶ Δημήτριος Χασιώτης τῷ 1282 δέχονται· ὁ Σπυρίδων ὁμοῦς Λάμπρος ὡς ἔτος τῆς κτίσεως τῆς Μονῆς καὶ ιδρύσεως ἐν αὐτῇ Σχολῆς δέχεται τὸ 1292 (Ν. Ἑλληνομνήμων τόμ. ΙΑ' τεῦχος Α'—Β' σελ. 6 καὶ τομ. ΙΓ' τεῦχος Γ' σελ. 279--282).

²) «Ἠπειρωτικὰ Χρονικά» ἔτος πρῶτον· τεῦχος δεύτερον σελ. 134· Ν. Ἑλληνομνήμων τόμ. ΙΑ', τεῦχος Γ' σελ. 316, 380· Μ. Πρωτοσυγκέλλου Ἀθηναγόρα Ἠπειρωτικαὶ σελίδες τεῦχος Α' Θανάσης Βάγιας βιβλίον δεύτερον σελ. 135.

³) «Ἠπειρωτικὰ Χρονικά» τόμ. Γ'.

⁴) Ἰωάννου Βελούδου Ἑλλήνων Ὀρθοδόξων Ἀποικία ἐν Βενετίᾳ σελ. 70.

⁵) Ἰωάννου Λαμπρίδου. Περὶ τῶν ἐν Ἠπειρῷ Ἀγαθοεργημάτων σελ. 44.

κατὰ τὸ 1550 ἐπεσκεύασε τὴν ἐν Ζαγορίῳ Μονὴν τῆς Στούπαινας ¹⁾.

1412

Μονὴ Ἁγίας Παρασκευῆς

Ἐπιγραφή τῆς Μονῆς Μονοδένδρι.

«Ὁ Πάνσεπτος Μιχαὴλ Βωηδῶν» ὁ Θεριανὸς κτίτωρ... Ὁ υἱὸς αὐτοῦ
Γεώργιος... Θεόδωρος **CVNENOC AVTON** ²

Περὶ τῆς ἄνω ἐπιγραφῆς ὁ Δ. Σάρρος ἀναφέρει τὰ ἑξῆς: Ἐπὶ τοῦ
ὑπερθύρου τῆς Μονῆς ἐντὸς τοῦ κυρίως Ναοῦ ἡ ἑξῆς ἐπιγραφή:

«Ἀνηγέρθη καὶ ἀνιστορήθη ὁ ναὸς (;) οὗτος τῆς Ἁγίας μεγαλομάρ-
τυρος καὶ τροπαιούχου Παρασκευῆς δι' ἐξόδων καὶ πληρώσεως τοῦ εὐγε-
νεστάτου κυρίου Μιχαὴλ Βωηδῶντα τοῦ Θερεανοῦ, ὁ... καὶ τῆς γενναίας
ἀδελφότητος αὐτοῦ καὶ πάντων ὄλων τῶν Βεζητιζηνῶν κληρονόμων κτη-
τόρων μικρῶν τε καὶ μειζόνων ἐπὶ τῆς βασιλείας τοῦ πανυψηλοτάτου
Δεσπότη ἡμῶν Καρόλου τοῦ Δουκὸς ἐν ἔτει ,ξπκ (1412) παρεδρεύοντος
ἐντίμου Ἡμανουὴλ ἱερέως τοῦ Φεγκόρου».

Ἐπίσης ἡ ἑξῆς ἐπιγραφή:

Ἀνεκαινίσθη ἡ παροῦσα ἱστορία διὰ συνδρομῆς Ματθαίου ἱερομ.
καὶ Κυρίλλου ἱερομ. ἐν ἔτει αχωθ ³⁾.

1525

Μονὴ καὶ Σχολὴ Ἁγίου Νικολάου τοῦ Στρατηγοπούλου (Ντήλιου).

«† Ἐκοιμήθη ὁ δοῦλος τοῦ Θεῦ μακάριος μοναχὸς ὁ κατὰ κόσμον
τζεχούλης ἔτους ζλγ (=7033=1525) ἐν μηνὶ Ἰουλίῳ η. ἡμέρα Σαββάτο»

«† Ἐκυμυθῦ ὁ δοῦλος τοῦ Θεῦ ματθαῖος μοναχὸς ὁ κατὰ κόσμον
μηχαὴλ Πλέσας ζλγ μαΐου ικ ἡμέρα πέμτη».

«† Ἐκοιμήθη ὁ δοῦλος τοῦ Θεῦ μανασῆς ἱερεὺς ὁ κατὰ κόσμον
πλέσας ἔτους ζνα (=7051=1453) ἀπρίλη κζ ἡμέρα πέμτη».

«† Ἐκοιμήθη ὁ δοῦλος τοῦ Θεῦ βάρναβας μὴν νοεῦρις δ' ἡμέρα
Σαββάτο ἔτους ζνβ (=7052=1544)».

«† Ἐκυμυθῦ ὁ δοῦλος τοῦ Θεῦ νίφον ἱερεὺς ὁ κατὰ κόσμον με-
ταξάς. Ἐν αὐτῇ τῇ εἰμέρα, ἐκοιμήθη, καὶ ὁ Γεράσιμος ὁ τζαχούλης ὁ
θῦος του παπο κυρ νίφον ἔτους ζνδ (=7054=1546) ἀπριλίου εἰς τὰς
ἕξ ἡμέρα τρίτι».

«† Ἐκοιμήθη ὁ δοῦλος τοῦ Θεῦ ὁ θεοφιλέστατος ἐπίσκοπος χειμά-
ρας κῦρ σωφρόνιος ὁ καὶ μαθητὴς χρηματίσας τοῦ ἱερομονάχου θ' κῦρ

¹) Ἰωάννου Λαμπρίδου. Περιγραφή τῆς πόλεως Ἰωαννίνων σελ. 64.

²) Κατάστιχον ἱερῆς Μητροπόλεως Ἰωαννίνων· Ἰ. Λαμπρίδου Ζαγοριανά, μέρος
πρῶτον Ἀθήναι 1904, σελ. 28 καὶ 49.

³) Δ. Σάρρος. Παλαιογραφικὸς Ἔρανος σελ. 102.55.

μανασή. Ἐθάπτη δὲ ἐν τῷ ναὸ τοῦ μεγάλου μου νικολάου τοῦ στρατι-
γοπούλου εἰς τὸ νάρθηκα πλησίον τοῦ αὐτοῦ γέροντος ἐπὶ ἔτους ζξβ
(=7062=1554)· κατὰ μήνα φεβρουάριος ιγ' ἡμέρα ζγ' ὄρα πρότι τῆς
νίκτου· δευτέρα ἑβδομάδα τῆς ἁγίας τεσσαρακοστῆς»¹.

1543.

«Ἡ ἐν τῇ παρουσίᾳ Μονῆ Ἁγίου Νικολάου ἐκτὸς τοῦ Νάρθη-
κος πρὸ τῆς θύρας ἐπιγραφὴ πολλοὶ καὶ πολλάκις ἀνέλαβον νὰ τὴν ἀνα-
γνώσωσι ἀλλὰ δυστυχῶς δὲν ἠδυνήθη νὰ τὴν ἀναγνώσῃ οὐδεὶς· ἀλλὰ τὸ
1895 8βρίου 30 ἐπειτεύθη ἡ ἀνάγνωσις αὐτῆς ὑπὸ τοῦ Κυρίου Κων-
σταντίνου Τσιγαρᾶ καὶ ἐμοῦ τοῦ ὑπαλλήλου τῆς παρουσίας Μονῆς ἐπὶ
πολλὴν ὥραν κοπιᾶσαντες. Ἀνέβημεν διὰ κλίμακος καὶ μετὰ κηροῦ ἀνημ-
μένου καὶ τὴν ἀνεγνώσαμεν· πρὸς γνῶσιν λοιπῶν καὶ ἄλλων τὴν παρα-
θέτω πρὸ ποδῶν αὐτολεξεῖ.

Οὗτος δὲ Πάνσεπτος ναὸς Παμμάκαρος Μυρέων Ἁγίου Νικολάου τε
κλεινοῦ Ἀρχιερέως, ἐξωγραφῆθη, εὐκλεῶς στιλπνῶς καὶ ἐπιστημόνως
παρ' ἱερῶν δυσιν ἀνδρῶν ἢ ἔξοδος παρ' ὀσιωτάτου Νήφωνος καὶ Κυ-
ρίου Σωφρονίου τοῦ μνημονεύεσθαι αἰεὶ ἱεροῦ Πολυχρονίου καὶ ἅμα σὺν
τούτοις καὶ ἡ ἐκλεκτὴ συνοδία· ἐπὶ ἔτους μέχρι τρέχοντος χίλια ἐπτάκις
μετὰ καὶ πρῶτο γ μικρῶ σὺν τοῖς πεντακοσίοις». (;). Τὴν ἀκριβῆ ἀλή-
θειαν τοῦ ἔτους ἐγκαταλείπω εἰς δεινότερους ἐμοῦ ὁ γράφων ταῦτα
Ἰωάννης Ἀνα. Γιανόπουλος ἐκ χωρίου Κοβιλιάνης χρηματίσας ἐπὶ διε-
τίαν τῇ παρουσίᾳ Μονῆ ὑπάλληλος ἅμα καὶ μαθητής²).

¹) Μ. Ἡρωτοσυγγέλου Ἀθηναγόρα, Ἡπειρωτικαὶ Σελίδες τεύχος Β' Ἱστορικαὶ
Ἐπανορθώσεις, Δελτίον τῆς Ἱστορικῆς καὶ Ἐθνολογικῆς Ἑταιρείας 1923.

ΙΖ'. Κῶδιξ τῆς Ἐκκλησίας Ἀρχιμανδρείου περιλαμβάνων Ἀναγνώσματα ἐκ τῶν
Πράξεων καὶ ἐπιστολῶν τοῦ ἀποστόλου Παύλου. Τούτους Κώδικας τοῦ Ἀρχιμανδρείου
ἔχει περιγράψει ὁ μακαρίτης Λάμπρος καὶ ἀντιγράφει τὰς ἐν αὐτοῖς ἐνθυμήσεις.
Ἄτυχῶς δὲν ἔχομεν ὑπ' ὄψιν ἡμῶν τὸ σχετικὸν τεύχος τοῦ Ν. Ἑλληνομνήμονος·
φαίνεται ὅμως ὅτι οἱ πλεῖστοι τῶν Κωδίκων τούτων προέρχονται ἀπὸ τὰς Μονὰς τῆς
Νήσου, τῶν ὁποίων οἱ χειρόγραφοι Κώδικες διεσπάρησαν τῆδε κάκεισε ἄγνωστον
πότε. Ὁ Pierre Batiffol εἰς τὸ «Les Manuscrits Grecs de Bérag d' Albanie et
le Codex Purpureus» ἐν σελ. 11 λέγει ὅτι εὑρεν ἐν Βερατίῳ ἐκτὸς ἄλλων χειρογρά-
φων καὶ Δίπτυχον μωλωπισμένον χαρτῶν ἔχον νῦν 67 φύλλα καὶ ὅτι τὸ Βιβλίον
τοῦτο τῶν Διπτύχων ἦτο τῆς Μονῆς τῶν Φιλανθρωπινῶν, ὡς τὸ δεικνύει καὶ ὁ τίτλος
«Ἀρχὴ τῶν διπτύχων τῆς Μονῆς τοῦ Φιλανθρώπου» καὶ μὲ διεβεβαίωσαν, λέγει, ὅτι
ἦτο τοῦ Φιλανθρώπου τῶν Ἰωαννίνων. (Σάθα Μεσαιωνικὴ Βιβλιοθήκη Τόμ. Γ'. σελ.
1872 XCVII). Εἰς τὴν Βιβλιοθήκην τοῦ ἐν Λονδίῳ Βρετανικοῦ Μουσείου Additional
24369 9213α ὑπάρχει Κῶδιξ Νομοκάνονος, ὅστις φέρει τὴν ἐξῆς σημείωσιν· «Ἐτοῦ-
τος ὁ ἱερὸς καὶ βασιλικὸς νόμος ὑπάρχει του ἁγίου παντελεήμονος τοῦ ἐν τη νίσσῳ τον
Ἰωαννίνων πλησίον του προδρόμου τῆς λήμνης καὶ ὅποιος το ἀπεξον νὰ εχει τὸν
ἄγιον παντελεῆμον διάδικο. Ευχεστε και μοι καταραστε διὰ τὸν κύριον» (Ν. Ἑλληνομ.
Τ. Γ' τχ. Α' σλ. 196).

²) Εἰς τὸ πρῶτον ἄγραφον φύλλον Μηναιίου Δεκεμβρίου τῆς αὐτῆς Μονῆς Ἁγίου

Περὶ τῆς Μονῆς καὶ Σχολῆς τοῦ Στρατηγοπούλου ἐδημοσιεύσαμεν εἰς τὸ Δελτίον τῆς Ἱστορικῆς καὶ Ἐθνολογικῆς Ἑταιρείας τοῦ 1923, ἐξ οὗ καὶ ἀνετυπώσαμεν εἰς ἰδιαίτερον τεῦχος μελέτην ὑπὸ τὸν τίτλον «Ἱστορικαὶ Ἐπανορθώσεις. Ἡ ἐν τῷ φρουρίῳ τῶν Ἰωαννίνων Σχολὴ τῶν Δεσποτῶν».

Αἱ ὡς ἄνω ἐνθυμήσεις, αἱ ὅποιαι εἶνε πολύτιμοι διὰ τὴν ἱστορίαν τῶν Ἰωαννίνων, μᾶς διαφώτισαν τελείως ὥστε νὰ εὐρωμεν τὴν Σχολὴν ταύτην, τὴν κειμένην τόσον πλησίον τῆς ἄλλης Σχολῆς τῶν φιλανθρωπινῶν καὶ διὰ τὴν ὅποιαν τὰ αὐτὰ ἐγκώμια καὶ τοὺς ἐπαίνους πρέπει νὰ πλέξωμεν, διότι ἀπεδείχθη ἐν παντὶ ἐφάμιλλος ἐκείνης ¹.

Πῶς συνέβη ὁμως ὥστε ἡ Μονὴ ἢ Ἐπώνυμος τόσον τόπον τόσον περιφανοῦς οἰκογενείας νὰ ἀποβάλλῃ τὸ ἐνδοξον ὄνομά της—Μονὴ Στρατηγοπούλου—, νὰ προσλάβῃ δὲ ὄνομα κοινὸν καὶ ἄσημον καὶ νὰ γνωρίζεται ὡς Μονὴ Ἀγίου Νικολάου τοῦ Ντίλλιου; Ἀτυχῶς καὶ ἐδῶ συνέβη ὅ,τι καὶ εἰς τὴν γείτονα αὐτῆς Μονὴν τῶν Φιλανθρωπινῶν, ἧτις μεταδαπτίσθη εἰς Μονὴν Ἀγίου Νικολάου τοῦ Σπανοῦ, εἴτε ἀπὸ τὸν νέον ἀνακαινιστὴν αὐτῆς ἢ καὶ ἀπὸ τινὰ τῶν διδασκάλων αὐτῆς φέροντα τὸ ὄνομα Σπανός ² ἢ ἀπὸ ἡγούμενόν τινα ἄγνωστον. Γινώσκομεν ὅτι ἔζη ἐν Βενετίᾳ Ἰωαννίτης ἔμπορος λεγόμενος Γεώργιος Ντίλλιος ³, ὅστις διὰ βιβλίων ἐπλούτισε τὴν ὑπὸ τοῦ Μανουὴλ Γκιούμα ἰδρυθεῖσαν φερώνυμον ἐν Ἰωαννίνοις Σχολὴν· πιθανώτατα ὁ φιλόμουσος οὗτος Ἰωαννίτης νὰ ἐπεσκεύασε καὶ ποικιλοτρόπως νὰ εὐηργέτησε τὴν παλαιωθεῖσαν ἤδη τοῦ Στρατηγοπούλου Μονήν, καὶ ὁ λαός, ὡς συνήθως συμβαίνει,

Νικολάου Ντίλλιου. Μ. Πρωτοσυγκέλλου Ἀθηναγόρα. Ἡπειρωτικαὶ Σελίδες, Τεῦχος Β'. Ἱστορικαὶ Ἐπανορθώσεις. Ἀθήναι 1923. Ἀνατύποις ἐκ τοῦ Δελτίου τῆς Ἱστορικῆς καὶ Ἐθνολογικῆς ἑταιρείας 1923. σελ. 563. Νέος Ἑλληνομνήμων. Τομ. ΙΑ'. Τεῦχος Γ'. σελ. 317.

¹ Ἡπειρωτικὰ χρονικὰ ἔτος Πρῶτον Τεῦχος Δεύτερον σελ. 142.

² Καὶ περὶ τῆς Σχολῆς ταύτης ἐπαναλαμβάνομεν ὅτι οὐδόλως ἐκ τῶν ἀναγραφόμενων ἐνθυμήσεων ἐξάγομεν τὸ θετικὸν συμπέρασμα περὶ ὑπάρξεως ἐν τῇ Μονῇ ταύτῃ Σχολείου ὡς ἤδη εἶπομεν καὶ περὶ τῆς Μονῆς Φιλανθρωπινῶν· καὶ λέγεται μὲν ὁ θεοφιλέστατος ἐπίσκοπος Χιμάρας Σωφρόνιος ὡς χρηματίσας μαθητῆς τοῦ ἱερομονάχου παπᾶ Κῦρ Μανασσῆ, ἀλλ' εὐθὺς ἀμέσως ὁ Μανασσῆς χαρακτηρίζεται ὡς Γέροντας τοῦ Ἐπισκόπου, ὥστε καὶ τὸ μαθητῆς ἐνταῦθα κεῖται ὡς καὶ τὸ φοιτητῆς εἰς τὴν σημασίαν τοῦ ὑποτακτικῶς. Συνεπῶς καὶ τὰ περὶ τῆς Σχολῆς ταύτης τοῦ Στρατηγοπούλου ἀναγράφομεν κατὰ συνθήκην.

³ Τοιοῦτον λόγιον Ἰωαννίτην ἔχομεν τὸν Ἀλέξιον Τζέτζην τὸν ἐπικαλούμενον Σπανόν, ὅστις πιθανῶς νὰ ἐχρημάτισε διδάσκαλος ἐν τῇ Σχολῇ. Λαμπρὰν πραγματείαν περὶ αὐτοῦ ἐδημοσίευσεν ὁ Καθηγητῆς Κ. Ι. Δυοβουνιώτης εἰς τὸ τρίτον τεῦχος τῶν Ἡπειρωτικῶν Χρονικῶν ἔτος πρῶτον.

⁴ Ἰωάννου Βελοῦδου Ἑλλήνων ὀρθοδόξων. Ἀποικία ἐν Βενετίᾳ 1872. Τοῦ αὐτοῦ Venezia le sue Zagune, volume primo.

ἀποβλέπων εἰς τὸν νέον ἀνακαινιστὴν ἐπωνόμασε τὴν Μονὴν διὰ τοῦ ὀνόματος αὐτοῦ, λησμονήσας σὺν τῷ χρόνῳ τὸν πρῶτον αὐτῆς κτήτορα· καὶ ἐλησμόνησεν ἀληθῶς παντελῶς αὐτοὺς ἀφοῦ καὶ ὁ Ἰωαννίτης Λαμπρίδης ὁ γράψας δλόκληρα βιβλία περὶ τῶν Ἰωαννίνων καὶ τῆς Ἠπείρου θεωρεῖ τὸν Ντίλιον ὡς τὸν πρῶτον κτήτορα τῆς Μονῆς «κτίσαντα τὴν φερώνυμον καὶ μέχρι τοῦδε σωζομένην ἐν τῇ Νήσῳ Μονήν» ¹⁾.

1544.

Θεόδωρος Καλοῖωάννου Ἡγούμενος. Ἐπιφάνιος καὶ Γεώργιος Ἡγούμενος

«† Ἦλθα καὶ γὰρ ὁ θεόδωρος τοῦ καλοῖωάννου τοῦ ἡγουμένου ἐπὶ ἔτους ζνβ'. ινδ'. ζ'. ἡλίου κύκλος κζ'. σελήνης κύκλος γ'. εἰς τοῦ πνευματικοῦ τοῦ κυρ μανασσῆ Ἡγουμενευόντων, νίφωνος, καὶ σοφρωνίου τῶν ἱερομοναχῶν εἰς τὸ κελίον τοῦ ἐν ἁγίοις πατρὸς ἡμῶν Νικολάου τοῦ μεγάλου.

μῆν, Ἰουνίου εἰς τὰς ΙΘ' Ἰνδικτιῶνος ἡ ἡμέρα Ε' τοῦ ἁγίου ἀποστόλου Ἰούδα» καὶ κατωτέρω «ἐπὶ ἔτος ζνβ' Ἰνδ. βας ἡλίου κύκλος κδ' σελήνης κύκλος γ'. μηνὶ Ἰουνίου ΙΘ'. Ἰνδ. η» ²⁾.

«Ἐτοῦτο το βηβλίον ηνε τοῦ ἁγίου νηκολαου και οποιος να το περονεξεσε και να το διαβάσι να εχη τη καταρα τοῦ χριστου και τῆς Παναγιας του αγηου νηκολαου και ησιτερα του αγηου ἀποστολου και τον αγηον ολιον ³⁾.

Διὰ τῶν προηγουμένων ἐνθυμήσεων τοῦ ΙΖ' Κώδικος τῆς Ἐκκλησίας τοῦ Ἀρχιμανδρείου ἐγνωρίσαμεν σειρὰν ὄλην ἱερῶν ἀνδρῶν ὡς τὸν Μακάριον Τσεχούλην, τὸν Ματθαῖον Πλέσσαν, τὸν Μανασσῆν Πλέσαν, τὸν Βαρνάβαν, τὸν Νήφωνα Μεταξᾶν, τὸν Γεράσιμον Τσεχούλην θεῖον τοῦ Νήφωνος καὶ τὸν ἐπίσκοπον χειμάρας Σωφρόνιον, οἵτινες, κατὰ τοὺς δυσχειμέρους ἐκείνους καιροὺς τοῦ ἔθνους ἡμῶν τοῦ πολυπαθοῦς, ἀνεδείχθησαν φωστῆρες φαινοὶ καὶ παρήγοροι, φωτίζοντες καὶ ποδηγετοῦντες τοὺς ἐν σκότει καὶ σκιᾷ δουλείας καὶ ἀμαθείας ταλαιπωρουμένους πατέρας ἡμῶν.

Διὰ τῆς ἄλλης ταύτης ἐνθυμήσεως τοῦ ΙΗ'. Κώδικος τῆς αὐτῆς ἐκκλησίας γνωρίζομεν καὶ ἕτερον Ἰωαννίτην κοσμικὸν πλέον αὐτόν, τὸν γενάρην ἢ συγγενῆ μιᾶς ἐκ τῶν εὐεργετικωτέρων οἰκογενειῶν τῶν Ἰωαν-

¹⁾ Περὶ τῶν ἐν Ἠπείροις Ἀγαθοεργημάτων σελ. 80.

²⁾ Μ. Πρωτοσυγκέλλου Ἀθηναγόρα, Ἠπειρωτικαὶ σελίδες τεύχος Β'. Ἱστορικαὶ Ἐπανορθώσεις Δελτίον Ἱστορικῆς καὶ Ἐθνολογικῆς ἐταιρείας. ΙΗ'. Κώδιξ ἐκκλησίας Ἀρχιμανδρείου Μηναιῶν Ἰουνίου.

³⁾ Νέος Ἑλληνομνήμων τόμος Ι'. σελὶς 413.

νίνων, τὸν Θεόδωρον Καλοϊωάννην τὸν Ἡγούμενον. Περὶ τοῦ Θεοδώρου τούτου Ἡγουμένου ἄλλοθεν οὐδεμίαν ἄλλην πληροφορίαν ἔχομεν· γνωρίζομεν ὅμως κατὰ τὴν 17 ἑκατονταετηρίδα τοὺς «χρησιμωτάτους», «τιμιωτάτους», «εὐγενεστάτους», καὶ «φιλομουσοτάτους» μεγαλεμπόρους ἀδελφοὺς Ἐπιφάνιον τὸν Ἡγούμενον καὶ Γεώργιον τὸν Ἡγούμενον διαμένοντας ἐν Βενετία καὶ διατελοῦντας ἐπίσημα μέλη τῆς ἐν τῇ πόλει ταύτῃ Ἑλληνικῆς Ἀδελφότητος, τῆς ὁποίας ὁ Ἐπιφάνιος τὸ 1621, 1628, 1638, 1640 καὶ 1645 ἐχρημάτισεν ἐπιμελητῆς ¹.

Τόσον ὁ Ἐπιφάνιος, ὅσον καὶ ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ Γεώργιος ὑπῆρξαν ἀληθεῖς τοῦ ἔθνους ἡμῶν εὐεργέται καὶ αὐτοῦ τοῦ ἐν Βενετία ὀρθοδόξου ναοῦ κηδεμόνες καὶ ζηλωταὶ ἀπὸ τοῦ 1621—1646· ἦτο δὲ ὁ Ἐπιφάνιος καὶ ἀριστὸς καλλιγράφος ἐκδοὺς ἰδίῳ ἀναλώμασι τὴν τότε σπανίζουσαν Γραμματικὴν τοῦ Λασκάρεως πρὸς ὠφέλειαν τῆς νεολαίας ², πρὸς τὴν ὁποίαν ἀπευθύνει ὠραίαν προσφώνησιν διατρανοῦσαν τὴν θερμοτάτην ἀγάπην αὐτοῦ «πρὸς τὸ ἔξοχον γένος μας, τὸ ὁποῖον δι' ἀμέλειαν καὶ ἀγνωσίαν πολλῶν, παρ' ὀλίγον εὐρίσκεται ὑστερημένον ἀπὸ τὸν μέγαν θησαυρὸν τῆς σοφίας καὶ ἀπὸ πολλοὺς διὰ τὴν ἀμάθειαν καταφρονεμένον ³. Ὁ Ἐπιφάνιος ἐπίσης ὑπεχρέωσε Ματθαῖον τὸν Σιγάλαν νὰ δημοσιεύσῃ τὴν ἐξήγησιν τῆς θείας λειτουργίας τοῦ Πατριάρχου Γερμανοῦ, ἀνφοδόμησε τὸ 1647 τὴν ἐν Ἰωαννίνοις μονὴν τῆς Περιβλέπτου ⁴ καὶ κατὰ τὸ 1648 ἔτος τοῦ θανάτου του ἵδρυσεν τὰς δύο αὐτοῦ Σχολὰς τῶν Ἀθηναίων καὶ Ἰωαννίνων ⁵. Ἀμφότεροι οἱ ἀδελφοὶ ἦσαν συνδεδεμένοι πρὸς τοὺς σοφοὺς τῆς ἐποχῆς των. Πρὸς τὸν Γεώργιον «ἄνδρα εὐσεβῆ καὶ ἐλλόγιμον» τὸ 1602 Μάξιμος ὁ Μαργούνιος ἀφιέρωσε τὸ βιβλίον του «Brevis tractatus de consiliis atque Praeceptis evangelicis», καὶ ὁ Ἀντώνιος Πινέλλης τὰ ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ Μαργουνίου εἰς τὴν ἀπλοελληνικὴν μεταφρασθέντα Συναξάρια. Ὁ αὐτὸς Γεώργιος εὐρίσκετο εἰς ἀλληλογραφίαν μὲ τὸν Γεώργιον Κορέσιον καὶ Leonard Franzese, ὅστις γράφων αὐτῷ τὸν προσφωνεῖ «Λογιώτατον» ⁶. Ἀμφότεροι οἱ Ἀδελφοὶ οὗτοι ἀναμένουσιν τὸν βιογράφων αὐτῶν διότι σχεδὸν διατελοῦσιν ἄγνωστοι πρὸς ἡμᾶς, ἀφοῦ ὁ Παρανίκας, Λαμπρίδης,

¹) Ἐκκλησιαστικὴ Ἀλήθεια τ. κθ'. σελ. 413. Ἰ. Βελούδου Ἑλλήνων ὀρθοδόξων Ἀποικία ἐν Βενετία.

²) Ποικίλη Στοά 1884 σελ. 378. Legrand Bibliog. Hellén. du dix septième siècle Τόμ. Α'. σελ. 13.403, Τόμ. Γ'. σελ. 157. Τόμ. Ε'. σελ. 208.

³) Ἰω. Βελούδου Ἑλλήνων ὀρθοδόξων ἀποικία ἐν Βενετία σελ. 125.

⁴) Ἐνθα ἀνωτέρω σελ. 182. Νέος Ἑλληνομνήμων τόμ. ΙΓ'. τεῦχ. Γ' σελ. 284 Ἰ. Βελούδου. Αἱ ἐν Βενετία Ἑλληνικαὶ Ἀποικίαι σελ. 121. Ζερλέντη Ἀργυρὸς ὁ Βερναρδῆς. Ἐκκλησιαστικὴ Ἀλήθεια ἔτος κθ'. σελ. 413.

⁵) Ἰ. Λαμπρίδου, Περὶ τῶν ἐν Ἠπειρῷ Ἀγαθοεργημάτων σελ. 11.

Β. Μυστακίδης, καὶ εἴ τις ἕτερος τὸν Ἐπιφάνιον ἐσφαλμένως ἀναγράφουσιν ὡς χρηματίσαντα ἐφημέριον, ἱερέα δηλαδὴ τῆς ἐν Βενετία ἐκκλησίας τῶν Γραικῶν, ἀπατηθέντες ὑπὸ Παΐσιου τοῦ Μικροῦ, ὅστις εἰς τὸν ἔπαινον τῶν Ἰωαννίνων καλεῖ τὸν Ἐπιφάνιον μοναχόν, παρεξηγήσας καὶ αὐτὸς τὸ ἐπίθετον αὐτοῦ Ἑγούμενος ¹.

Βυζαντιναὶ Μοναὶ ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Ἰωαννίνων.

Ἡ ἀρχαιοτάτη Βυζαντινὴ Μονὴ τῶν Ἰωαννίνων ὑπάρχουσα πρὶν εἶσθαι κτισθῆ ἢ πόλις καὶ μετὰ τὴν κτίσιν αὐτῆς γενομένη Μητρόπολις εἶνε ἡ Μονὴ τοῦ Ταξιάρχου Μιχαὴλ ἀκριβῶς ἐκεῖ ὅπου σήμερον ἐν τῷ φρουρίῳ ἐγείρεται τὸ τζαμί τοῦ Ἀσλάν Πασᾶ ².

Ἄλλη ἀρχαία Μονὴ Βυζαντινὴ εἶνε ἡ τοῦ Ἀρχιμανδρείου γνωστὴ κατὰ τοὺς χρόνους τῶν Δεσποτῶν ἔχουσα τὴν ὑπεροχὴν ἐφ' ὅλων τῶν ἄλλων Μονῶν, διότι ἐν αὐτῇ διέμενεν ὁ Ἀρχιμανδρίτης Ἑγούμενος. Πάντες οἱ ἡγούμενοι τῶν Μονῶν δὲν ἦσαν καὶ Ἀρχιμανδρίται. Τὸ Ἀρχιμανδριτᾶτον τὸ εἶχε ἡ ἐξέχουσα μεταξὺ αὐτῶν ἐπιχορηγούμενον ὑπὸ τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου. Οὕτω ὁ Πατριάρχης Μανουὴλ τὸ 1222 ἐξέδωκεν ἔγγραφον δι' οὗ ἀπέδιδε τὸ Ἀρχιμανδριτᾶτον εἰς τὴν Πάτριμφ μονὴν τοῦ Ἁγίου Παύλου ³.

Ἔτεραι γνωσταὶ Βυζαντιναὶ Μοναὶ εἶνε ἡ τοῦ Ταξιάρχου ἐν Βελταίστα καὶ ἡ τοῦ Ὄρους (νῦν Τζόρας) ⁴, καθὼς καὶ ἡ τῆς Κατρίτσης πιθανῶς Βυζαντιναὶ Μοναὶ ἦσαν καὶ ἡ τῆς ἁγίας Παρασκευῆς (Ναμασκιάλ) καὶ ἡ τῆς Περιβλέπτου.

1554

Μονὴ τῆς Κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου. Κάτω Βήσης τοῦ Ζαγορίου ⁵.

Ἐν τινι παραφύλλῳ παλαιοῦ ἐντύπου Εὐαγγελίου «Ἀφιερῶθη τὸ παρὸν θεῖον καὶ ἱερὸν Εὐαγγέλιον ἐν τῇ εἰς τὴν Βεζήτζα ἁγία μονῇ τῆς πανυπεράγνου καὶ κυρίας ἡμῶν Θεοτόκου παρὰ τοῦ ἐν ἱερεῦσι εὐλαβεστάτου ἱερέως παπᾶ κὺρ Δημητρίου τοῦ Πρωτόπαπα διὰ μνημόσυνον

¹) Μ. Παράνικα, Σχεδιάσμα σελ. 63. Παρνασσός 1886 σελ. 57.

²) Βασιλικὴ Χρυσόβουλλον Ἄνδρ. Παλαιολόγου ἐν χρονογραφίᾳ Ἑπείρου.

Σημ. «*Ηπ. Χρ.*», Ἡ γνώμη τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Παραμυθίας τοποθετοῦντος τὴν Μονὴν τῶν Ταξιαρχῶν εἰς τὴν θέσιν ὅπου ὑπάρχει σήμερον τὸ τζαμί τοῦ Ἀσλάν Πασᾶ δὲν φαίνεται πιθανή, καθόσον καὶ πρὸς τὴν παράδοσιν ἀντιτίθεται καὶ ἐπ' οὐδενὸς σοβαροῦ ἱστορικοῦ δεδομένου στηρίζεται.

³) Miklosich et Müller Acta Δ. σελ. 295.

⁴) Χρυσόβουλου Ἄνδρ. Παλαιολόγου ἐνθα ἀνωτέρω. Περὶ τῆς Μονῆς τοῦ Ταξιάρχου Μιχαὴλ καὶ εἰτα Μητροπόλεως Ἰωαννίνων ἐγράψαμεν ἐν τῇ ἐφημερίδι Ἑπείρος 1925 27 Μαΐου καὶ ἐξῆς.

⁵) Δ. Μ. Σάρρου, «Παλαιογραφικὸς Ἑρᾶνος» σελ. 103 κέ.

αἰώνιον αὐτοῦ καὶ τῶν μακαρίων αὐτοῦ γεννητόρων, καὶ εἴτις βουληθεῖν ἀφελεῖν καὶ ἀποξενῶσαι τοῦτο ἐκ τῆς εἰρημένης μονῆς ἐχέτω τὰς ἀράς τῶν τι ἡ' θεοφόρων πατέρων τῶν ἐν Νικαίᾳ συναθροισθέντων καὶ τὴν πάναγον Θεοτόκον ἀντίδικον ἐν τῷ νῦν αἰῶνι καὶ ἐν τῷ μέλλοντι Ἀφιερώθη ἐπὶ ἔτους ζξβ (=1554) κατὰ μῆνα φεβρ.».

Καὶ κάτωθεν δι' ἀμαθοῦς χειρός :

«Ευρεθι ἐν χωρῇ Βεζητζα ἐν μονῆς τ(ῆς) υπ(εραγίας) ὑπεραγνοι δέσπηνης ημῶν : καὶ πρὸς ἐλθὼν δι ημ(ας) Ἰω(αννης) Φανᾶς καὶ Θερηανὸς ὁ ἀδελφος αὐτοῦ : καὶ ἔδωσαν ασπρα . . . βρησκὴν τ(α) τ(ῆς) Παναγιας τὸ κεφάλειον του να βρήσκετε εἰς τ(ον) αἰωνα καὶ εἴτις τὰ ζημῶση το ἀναθεμα κληρονομησε εση ετους ζρς (=1598) μινη Αυγουστο εἰς ΙΕ κε ητης τα ζημιοσι το κερὸν βακελιον να εχι δι. . . » Ἐν τῷ Τέμπλω «ζομξ' ἔτη Χριστοῦ ἀψλθ 1739 χιρ Εὐσταθίου κε Νικολάου Ἀνεσκαλήσθη καὶ ἱστορίθη ὁ θῆος οὗτος Τέμπλος της οἰπεραγίας δεσπίνης ημης Θεοτόκου καὶ ἀηπαρθένου Μαρίας ἀρχει ἡ ἱερα τεύοντας δὲ του πανηροτατου καὶ λογιωτάτου μητροπολητου κυρίω κυρ Γρηγορίου . . . Ἡωαννηνον . . . τον τημητοτατον αρχῶντων κυριου κυρ Κωνσταντή καὶ ευλαβεστατον ἱερεων (δι' ἄλλης χειρός) Πανταζῆ ἱερέως καὶ Πρωτόπαπα καὶ παπᾶ Κύραζο».

Ἐπῆρχε καὶ ἄλλη ἐπιγραφή :

«Ἀνηγέρθη ἐκ βαράθρων καὶ ἀνιστορήθη ὁ θεῖος οὗτος καὶ πάνσπτος ναὸς τῆς Κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου τῆς ὑπεραγίας δεσποίνης ἡμῶν Θεοτόκου δι' ἐξόδου καὶ συνδρομῆς τῶν εὐγενεστατῶν ἀρχόντων τῆς αὐτῆς χώρας : Μίσιον, Κωνσταντίνου, Ἐξάρχου Μιχογερολάζου, Θεοδώρου Θεοδωροθέου ἀρχιερατεύοντος Ἰωαννίνων κυρίου Ἱεροθέου ἐν ἔτει ἀψη ἐφήμερου κυρίου Παπαδήμου καὶ Παπαπάντος. Ἐτελειώθη Φεβρ.η' 1.

1597

Παπᾶ-Δημήτρης Ψαλλίδας

«Ἐν μηνὶ Ἰανουαρίῳ εἰς τὰς ΙΕ' ἐκημήθη ὁ ἱερεὺς παπᾶ Δημήτρης ὁ ψαλλίδας Ιρε»².

Περὶ τῆς οἰκογενείας Ψαλλίδα καὶ κατωτέρω (ἔτος 1775) γενήσεται μνεία ἐν τῇ ἀναγραφῇ διαφόρων σημειώσεων ἐκ τοῦ ὑπ' ἀρ. ιθ'. Καταστίχου τῆς ἐκκλησίας τοῦ Ἀρχιμανδρείου, ἐν τῇ ὁποίᾳ μετὰ τόσης στοργῆς διεφυλάχθησαν τόσα πολύτιμα χειρόγραφα καὶ λειτουργικὰ ἀρχαῖα βιβλία.

¹) Δ. Μ. Σάρρου «Παλαιογραφικὸς Ἔρανος» σελ. 103, 55.

²) Ἐν τινι ἀρχαίῳ Τυπικῷ τῆς Ἐκκλησίας Ἀρχιμανδρείου.